

روز دوشنبه ۱۱ مهر ۱۴۰۱: روز حمایت های اجتماعی، رفاهی و اقتصادی از سالمندان

پدیده جهانی سالمندی جمعیت که در حال حاضر فراگیر شده است، نتیجه همراهی کاهش جهانی نرخ باروری و افزایش عمر سالمندان است.

سالمندی فردی فارغ از تغییرات باروری، بر اثر افزایش امید به زندگی و احتمال بقا در سنین سالمندی اتفاق می افتد و در این وضعیت، تعداد سالمندان افزایش پیدا می کند؛ در حالی که تعادل بین گروه های سنی در ساختار هرم سنی جمعیت بر هم نمی خورد. در مقابل، سالمندی جمعیت بر اثر کاهش مرگومیر و افزایش امید به زندگی در بدو تولد و دیگر گروه های سنی از یک سو و کاهش باروری، که باعث کاهش سهم جمعیت زیر ۱۵ سال می شود، از سوی دیگر، پدیدار و سبب بر هم خوردن تعادل گروه های سنی در کل جمعیت می شود؛ به گونه ای که نسبت جمعیت سنین ۶۰ سال و بالاتر نسبت به دیگر گروه های سنی، افزایش زیادی می یابد.

جمعیت در سنین مختلف، قابلیت ها، علایق، نیازها و تمایلات متفاوتی دارند؛ بنابراین، تغییر در ساختار سنی به تدریج، جهت تأکید بر دورنمای اجتماعی و تمرکز بر حمایت های عمومی را تغییر می دهد. همچنین، تغییر در ساختار سنی، تقریباً در همه نهادهای اجتماعی بازتاب می یابد؛ در نتیجه، چگونگی انطباق با تغییرات قریب الوقوع در ساختارهای سنی جمعیت، تأثیر معنی داری بر کیفیت زندگی در قرن بیست و یکم خواهد داشت.

با مسن شدن جمعیت ایران و تغییراتی که در ساخت خانواده به سوی هسته ای شدن به وجود آمده است، به تدریج، چالش هایی در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و روانی افراد مسن در جامعه شکل می گیرد.

سالمندی هشدار و یا بحران جمعیتی نیست، بلکه اغلب ساختارهای جمعیتی، در طی گذار و انتقال جمعیتی با سالمندی روبه رو می شوند که امری طبیعی است.

هر چند برخی صاحب نظران سالمندی جمعیت را نمودی از سیاست های موفق بهداشت عمومی می دانند اما تأمین برخی نیازهای آنها مانند مسائل مالی، روابط اجتماعی، مراقبت های بهداشتی، نیازهای عاطفی مانند احترام و نیاز به احساس مفید بودن، به برنامه ریزی و سیاست گذاری دولت ها نیاز دارد.

هدف حمایت سالمندان نباید فقط افزایش امید به زندگی (افزایش طول عمر) باشد بلکه امروزه در جهان، مفهوم سالمندی پویا مطرح است یعنی با افزایش کمیت جمعیت سالمند، کیفیت زندگی آنها نیز باید مورد توجه قرار گیرد. یکی از این عوامل که در سال های اخیر توجه فزاینده ای به دست آورده است حمایت اجتماعی می باشد که در واقع مفهومی است که باعث می شود فردی باور کند مورد احترام و علاقه دیگران می باشد، عنصری ارزشمند و دارای شان است و به یک شبکه روابط و تعهدات متقابل تعلق دارد.

شبکه های اجتماعی قوی با سطح حمایت اجتماعی بالا از جمله عوامل تعیین کننده اجتماعی سلامت جسمی و روانی در جمعیت افراد مسن، عموماً عامل حفاظتی برای حفظ سلامت و کیفیت زندگی در دوران سالمندی هستند. حمایت عاطفی بالا با سلامت جسمی و روانی ارتباط مثبت دارد.

سالمندی دوران حساسی از زندگی بشر است و توجه به نیازها و تغییرات ایجاد شده در این دوران شامل کاهش توانایی های فیزیکی، تغییر پاسخ بدن به داروها، تجربه وقایع مهم زندگی چون بازنشستگی، انتقال به خانه های سالمندی، کاهش درآمد، کم شدن موقعیت هایی

جهت برقراری تماس های اجتماعی یک ضرورت اجتماعی می باشد. آگاهی و شناخت نیازهای واقعی این قشر آسیب پذیر، برنامه ریزان را جهت انجام مداخلات موثر یاری خواهد نمود.

نتایج تحقیق در مورد توزیع مهمترین نیاز سالمندان نشان می دهد نیاز به درآمد، بهداشت و سلامتی و مصاحبت برای رفع تنهایی، مهمترین نیازهای زندگی سالمندان مورد بررسی است.

- برای اکثر سالمندان مهمترین ویژگی یک شبکه اجتماعی مناسب، وجود یک شخص مطمئن و همراه است. حضور این شخص از وقوع افسردگی پیشگیری می کند. ارتباط نزدیک با خانواده گسترده به ویژه نوه ها، عامل بسیار مهمی در جلوگیری از تنهایی محسوب می شود.

پایین بودن وضعیت اقتصادی سالمندان نشان می دهد این قشر جامعه نیازمند حمایت های بیشتر سازمان های اجتماعی و رفاهی می باشند.

ارتقای سطح سرمایه اجتماعی افراد با همکاری های بین بخشی نهادها و سازمان های مرتبط پیش از رسیدن به سالمندی، تشویق و نهادینه سازی حمایت های بین نسلی ضروری است.

- در انواع حمایت های اجتماعی (عاطفی، ساختاری، کارکردی، مالی) حمایت عاطفی بیشترین تاثیر را بر کیفیت زندگی سالمندان دارد.
- بهره مندی از منابع قرآنی و روایی اسلامی و بسترهای کهن فرهنگ ایرانی در افزایش بیشتر حمایت های اجتماعی، رفاهی و اقتصادی سالمندان نقش دارد.

- بهره مندی از تجارب موفق کشورهای که با پدیده سالمندی روبرو شده اند در کاهش اثرات منفی اجتماعی و اقتصادی ناشی از این گذار جمعیتی

برخی از مداخلات جهت بهره مندی سالمندان از امکانات مختلف در ابعاد اجتماعی، اقتصادی شامل:

- ✓ فرهنگ سازی عمومی جهت تکریم و احترام به سالمندان، از طریق آموزش به آحاد جامعه و خصوصاً نسل جوان
- با تاکید بر ارزش ها و آموزه های دینی و جایگاه والای سالمند در خانواده و جامعه توسط رسانه های جمعی و علمای دینی، ورود محتوی به کتب درسی از ابتدایی ترین سطوح و ...
- ✓ پوشش کامل انواع بیمه ها (بیمه مراقبتی طولانی مدت بیمه خدمات درمانی و توانبخشی در منزل و)...
- ✓ کارت منزلت (فراگیری و ارزشمندی)
- ✓ فناوری دیجیتال جهت شناسایی نیازهای سالمندان آسیب پذیر بویژه سالمندان زن تنها
- ✓ استحقاق سنجی و اولویت دهی به سالمندان کم توان در دریافت خدمات
- ✓ تأمین وسایل کمکی و توانبخشی برای سالمندان نیازمند
- ✓ کارآفرینی با توجه به بازاریابی اجتماعی، گسترش استارت آپ های سالمندی و الکوسازی کسب و کارهای کوچک خانوادگی و محلی
- ✓ اعطای وام های بلندمدت کم بهره به سالمندان جهت درمان، مسکن، کسب و کار و خرید تلفن هوشمند
- ✓ حمایت از تسهیلات رفاهی و برنامه های تفریحی، گردشگری و زیارتی (با رعایت دستورالعمل بهداشتی کرونا)

✓ حمایت های اجتماعی در قشر سالمند یکی از منابع ارزان قیمت اقتصادی و به عنوان یک منبع تولید کننده سرمایه اجتماعی در راستای پویایی و بهبود کیفیت زندگی سالمندان با کاهش اضطراب و افسردگی و افزایش اعتماد به نفس محسوب می شود.

✓ تحقیق و بررسی راه های افزایش و ترویج خوداتکایی کهن سالان به منظور قادر سازی آنان به ادامه زندگی سودمند و سازنده از طریق استفاده کامل از مهارت ها و توانایی های کسب شده در طول زندگی. به عنوان مثال ایجاد مراکزی که سالمندان بتوانند در آن به صورت نیمه وقت فعالیت نموده، به گونه ای که این گونه فعالیت ها سبک و مطابق با علائق آنان باشند. این امر از یک سو سبب بهبود بهداشت روانی و جسمانی سالمندان شده و از سوی دیگر منافع اقتصادی و ارتقاء رفاه در سالهای همراه با بیماری و کاهش درآمد را به همراه خواهد داشت.